

DERDE CATEGORISERING KWALITEITSCRITERIA VOOR WBE IN DE ARBEIDSFINALITEIT

Bijlage 1 bij: Moons, K. & Duchateau, J. (2024, 30 september). WERELDBURGERSCHAP IN DE ARBEIDSFINALITEIT. Nationale en internationale literatuurstudie ter versterking van wereldburgerschapeducatie in het arbeidsmarktgericht onderwijs in België. UCLL.

De studie kan gedownload worden via de [BeGlobal-website](#).

De cijfers tussen haakjes zijn kruisverwijzingen naar andere categorieën.

Elke betrokkene is specialist van de eigen leefwereld.

1. Leerlingen:

- Thema 's dichtbij hun leefwereld wekken meer interesse op. (6)
- Familie en vrienden zijn het belangrijkste.
- Daarna gelijkheid, goed onderwijs en eigen ambities waarmaken.
- Ze staan open voor verbondenheid en connectie met hun eigen cultuur.
- Gezondheid, veiligheid en voeding scoren hoger dan asiel en klimaat.
- Een aantal leerlingen hebben een rugzak. Daar met warmte mee omgaan helpt.
- De plaatselijke gemeenschap en de ouders betrekken in projecten versterkt de band met hun leefwereld.
- Daardoor zouden projecten gericht op landen waar hun roots liggen beter kunnen aansluiten bij hun leefwereld.
- Waar zij van wakker liggen is een sterker uitgangspunt dan hun gepercipieerde tekorten.
- Het gebrek aan financiële middelen voor school-uitstappen moet ingecalculeerd of ondersteund worden.
- Rolmodellen uit de eigen (sub-)cultuur, reëel of geschiedkundig, versterken het belang van hun leefwereld.
- Er is een grote diversiteit in leeftijd in het eerste jaar, dus ook in belangrijke thema's.
- Zowel leerlingen als leerkrachten uit de arbeidsfinaliteit ervaren het onderwijssysteem meer als demotiverend. (2)
- Zowel leerlingen als leerkrachten uit de arbeidsfinaliteit ervaren meer impact van het verschil tussen thuis- en schoolcultuur.
- Hun arbeidsfinaliteit is een belangrijk deel van hun leven en dus van hun leefwereld. Die is in competenties beschreven, maar connecteert ook met hun buurt.
- Hun buurt bestaat niet per definitie uit de organisaties uit hun buurt, maar in eerste instantie uit de buurtbewoners, waaronder familie en vrienden.
- Actuele gebeurtenissen (uit de media) raken hen. Ze zijn een opportuniteit, maar geen basis om een lange-termijnsproject op te bouwen.
- Omwille van hun connecties met de buurt, is co-creatie vanuit hun leefwereld erg belangrijk.
- Zie leerlingen als specialisten van hun leefwereld.

2. Leerkrachten (helpen NGO's):

- Het in kaart brengen van de sterktes van elke leerling zorgt ervoor dat de NGO ermee aan het werk kan.
- Hetzelfde geldt voor de groepsdynamiek van de betrokken klassen.
- Een helder beeld van het aantal leerlingen per arbeids-finaliteit/klas helpt bij planning.
- Wees helder over beschikbare tijd, ruimte en financiële bronnen en differentieer per klas/richting.
- Onderzoek samen de mogelijkheden om aan (voorlopers van) arbeidscompetenties te werken per finaliteit.
- Laat nieuwe projecten starten in klassen waarin er openheid, rust en focus is. (Start niet met de moeilijkste klassen.) (5)
- Zet NGO-medewerkers uit de wind als issues het gevolg zijn van persoonlijke problemen van leerlingen. (5)
- Breng de bestaande overlegstructuren van de school in kaart zodat NGO-medewerkers ze kunnen benutten. (6)
- Wees helder of de school een WBE-traject aankan op dit moment.
- Zie NGO-medewerkers als specialisten, leer van hen.

3. NGO's helpen leerkrachten:

- Werk mee aan de herziening van de visie van de school.
- Zorg voor expertise op vlak van taalontwikkeling, nieuwkomers, leerdoelen en eindtermen.
- Zorg voor een divers traject voor leerkrachten.
- Zie leerkrachten die uit de praktijk en de privé komen als een sterkte.
- Speel voor leerkrachten met het continuüm 'vrijwillig – verplicht'. (6)
- Werk met de (hun) welzijnspartners buiten de school
- Werk met externe specialisten verbonden met de school (GIP, bedrijven, ...)
- Gebruik het bestaande stagenetwerk rond de school.
- Zie leerkrachten als specialisten, leer van hen.

De doe-component is essentieel om tot leren te komen.

4. Doen en ervaren:

- Doen gaat aan denken vooraf (of doen is de aanleiding om te denken). Niet andersom.
- 'Geheime acties' (waardoor anderen verwonderd of verrast zijn) werken.
- (12)
- Zorg niet voor verdieping door meer tekst te voorzien, wel door mondelinge toelichting.
- Multimedia en visuele informatie werken.
- Interactieve ICT-tools werken.
- Verlaag niet het kennisniveau, wel de hoeveelheid kennis.
- Theorie en denken kunnen niet de start zijn.
- Verklein de stappen in de activiteit (ten opzichte van doorstroomfinaliteit).
- Nuanceer en verdiep door bijkomende, neutraal geformuleerde vragen bij ontwijkende of radicale antwoorden. (5)
- Werk van gesloten naar open vragen.
- Werk met herhaling voor vaardigheden.
- Innovatieve werkvormen gericht op doen, werken (voor doorstroom- en arbeidsfinaliteit).
- Kennis is geen voorwaarde voor doen. Kennis ontstaat uit doen, wat contrasteert met de visie van Unesco (concepten, skills, attitude).

Een warm klasklimaat zorgt voor wederzijds respect en verdraagzaamheid.

5. Warm klasklimaat:

- Werk via WBE aan vertrouwen en een open en warm klasklimaat. Werk waar- derend en positief. (3)
- Leg de nadruk op samen zoeken naar meningen, niet op de 'eigen' mening.
- 'Doen' zorgt ervoor dat je niet altijd voor je mening moet uitkomen.
- Stimuleer positief denken over negatieve aannames, gebaseerd op hun finaliteit en hun cultuur.
- De leerling centraal stellen als die het moeilijk heeft, is een voorwaarde om moeilijke thema's aan te kaarten. (2)
- Volg de sociale media die zij volgen.
- Neem voldoende tijd voor pauzes en informele gesprekken.
- Je moet er zijn. Geen voorbereidingen meer of getreuzel tijdens de activiteit.
- Regel ongewenst gedrag op een niet-verbale manier.
- Neem ongenueanceerde reacties procesmatig mee. Oordeel niet. (4)
- Doorbreek het stereotype van de niet- gemotiveerde leerling door het geven van verantwoordelijkheid.
- Leg de klemtoon op 'wij', de (klas-) gemeenschap, de groep in plaats van op het individu.
- Negeer de aangehaalde motivatieproblemen (een beetje).

Zorg een divers aanbod op leerlingenniveau zodat leerlingen kunnen kiezen.

6. Participatie (structureel):

- Formuleer het waarom van de doelen en wat hun eigen voordeel is. (1)
- Zorg voor een divers aanbod op leerlingenniveau zodat leerlingen kunnen kiezen.
- Bied binnen één activiteit keuzemogelijkheden en experimenteerruimte.
- Werk van kleine groepen naar grote groepen.
- Voorzie regelmatig inbreng van de leerlingen op vaste en voor hen gekende momenten.
- Zorg voor een fonds zodat leerlingen met financiële moeilijkheden kunnen participeren.
- Zorg een divers aanbod op leerlingenniveau zodat leerlingen kunnen kiezen.
- Werk met teams, niet met individuele leerkrachten.
- Gebruik de bestaande overlegstructuren op het niveau van de leerlingen (of werk ze als piloot in het project in).
- Speel met het continuüm 'vrijwillig – verplicht'. (3)
- Als er al een team werkt rond thema's van WBE, werk dan samen.
- Gebruik de mogelijkheden van bestaand overleg op school. (2)
- Leg een einddoel met een kader vast, niet een uitgewerkte eindactiviteit. De leerlingen hebben dan geen inbreng meer.
- WBE-acties zijn geen doel, maar het gevolg van een democratisch proces.
- Creëer een vrije ruimte waarin leerlingen met initiatieven (over WBE) in scholen kunnen experimenteren.
- Een jaarthema helpt om meerdere activiteiten met elkaar te verbinden.
- Een jaarthema geeft dikwijls een vals gevoel van een 'project' omdat het niet uitnodigt tot een opbouw.
- Een start kan zijn dat elk vak een SDG kiest waar het zich aan verbindt.
- WBE kan de kloof tussen de klaspraktijk en de beroepspraktijk helpen overbruggen.
- Zorg voor een 'intensief' traject voor leerlingen en leerkrachten (5 contacten per individu).
- Maak gebruik van bestaande projecten zoals e-twinning en de mini-onderneming.
- Onderzoek de mogelijkheden van P90 (FR) en 'pact d' excellence, en PAV en interlevensbeschouwelijke dialoog.
- Onderzoek de mogelijkheden van P90 (FR) en PAV en interlevensbeschouwelijke dialoog in het GO!
- Onderzoek de mogelijkheden om via WBE-projecten studiekeuze te ondersteunen.

7. Participatie (proces):

- Werk in kleine groepen (vanuit de praktijkvakken). Laat ze de groepen niet altijd zelf kiezen. Wissel groepen af.
- Laat leerlingen kennis vanuit de eigen arbeidsfinaliteit (of vakken) delen.
- Als het niet werkt, vraag hen dan wat ze wel haalbaar vinden.
- Participatie is ook communiceren over wat er niet kan.
- Zorg dat je als NGO-medewerker beschikbaar bent, ook al ben je er niet.
- Je versterkt gelijkwaardigheid door leerlingen jou (leerkracht, NGO-medewerker) te laten evalueren. (10)
- Werk projecttijd in om online te ondersteunen.
- Stimuleer samenwerking

Wat zijn sterktes van een project op korte termijn?

8. Project korte termijn:

- Vakoverschrijdend werken levert veel meer voordelen op als praktijkvakken betrokken worden.
- Verbind met taal. Een rijkere taal nuanceert en verbindt een sociale groep (10).
- Zorg voor een helder eindpunt van het project.
- Werk met een heldere structuur (stappenplan) met daarbinnen veel vrijheid.
- Bepaal voor het eindpunt heldere criteria.
- Doorloop een testfase met meerdere groepen.
- Werk met materiaal waarmee leerkrachten kunnen verderwerken.
- Een rode draad voor een les werkt beter dan een lesvoorbereiding, dan speel je beter in op hun leefwereld.
- Houd rekening met diversiteit binnen één vak over scholen heen. (Vraag dit op.)
- Werk met sociaal-emotionele vaardigheden die belangrijk zijn voor hun studiekeuze.

Hoe kan je de samenwerking op lange termijn valoriseren?

9. Project op lange termijn:

- Bouw een project cyclisch uit over verschillende jaren. Zorg dat de kiem er van in het eerste projectjaar zit.
- Werk aan systemen van borging in de digitale infrastructuur van de school.
- Bouw materiaal zo op dat leerkrachten iteratief kunnen bijsturen, ook na het project.
- Werk mee aan de herziening van de visie van de school. (11)
- Werk samen met andere scholen. Dat kan in intervisies rond cases.
- Een werkgroep wordt sneller een vast gegeven en wordt aangevuld met andere leerkrachten als er iemand uit verdwijnt.
- Werk met een heldere groeilijn voor de school. (zie twee groeilijnen uit de literatuur).
- Werk over klassen en scholen heen om de eigen wereld van de leerlingen te openen.

Reflectie en evaluatie zorgen voor het kunnen zien van verandering en vooruitgang.

10 Reflectie en evaluatie:

- Werk met zelfevaluaties gericht op het nuanceren van het zelfbeeld, los van resultaten.
- Een rijkere taal zorgt voor een genuanceerder zelfbeeld. Dat hoeft niet de schooltaal te zijn. (8)
- Werk evaluatie-instrumenten uit gericht op hun mening (en niet alleen op hun resultaten) (7)
- Werk evaluatie-instrumenten uit op projectniveau waarin je de rol van de NGO kritisch bevraagt.
- Neem het perspectief van studiekeuze mee in reflectie en evaluatie.
- Met een evaluatiekader voor WBE op het in de school al aanwezige kader voor evaluatie.

Wat hebben NGO 's nodig om kwalitatief sterk werk te leveren (buiten hun rol van expert)?

11. Omkadering NGO 's:

- Ontwikkel een leerlijn voor WBE voor de arbeidsfinaliteit naar Nederlands model, met heldere evaluatiecriteria.
- Herformuleer de visieteksten van Enabel naar doen voorafgaand aan denken voor de arbeidsfinaliteit. (9)
- Bouw een samenwerking met de sectororganisaties uit.
- Zorg voor één aanspreekpunt per school die mee de lange termijn bewaakt.
- Ontwikkel specifiek materiaal voor de arbeidsfinaliteit en mijd de formulering dat materiaal 'kan aangepast worden'.
- Zorg voor een groeilyn voor implementatie en kwaliteit voor alle leerjaren.
- Zorg voor specialisten arbeidsfinaliteit in de NGO's met ervaring in de arbeidsmarktgericht onderwijs.
- Werk een protocol voor samenwerking uit tussen NGO's en scholen waarin de meerderheid van het team en de directie zich engageert voor het projectplan.
- Werk materiaal uit waarin de lijn van school, naar wijk, naar wereld wordt concreet gemaakt.

Hoe kan WBE inspelen op het aanzien van de school?

12. Aanzien van de school:

- Positieve acties in en met de buurt werken (op lange termijn). (4)
- Buitenlandse stages verhogen het aanzien van de school.
- Sterke projecten in het ene jaar lokken gelijkaardige projecten in het andere jaar uit.
- Het beeld van de school in de buurt/regio is geen doel op zich, maar het effect van een kwalitatief sterke lange termijn werking.

Groeilijnen helpen om het werken op lange termijn helder te krijgen.

Groeilijn 1:

- Orde en respect
- Vermindering discriminatie
- Openheid naar buiten
- Projecten rond de waarden van de school (los van lesinhoud)
- Projecten verbonden aan arbeidscompetenties
- Projecten verbonden aan leerinhouden en arbeidscompetenties
- Borging en zelfsturend veranderen
- Werken aan diversifiëring en kwaliteitsverbetering

Groeilijn 2:

• Dichtbij de leerlingen	Engagerend
• Samenwerking klassen	Engagerend
• Gericht op voordelen voor de relatie met de buurt	Participerend (Vanaf hier verhoging van het burgerkapitaal)
• Gericht op andere problemen dan de hunne	Democratisch
• Gericht op de internationale context	Democratisch, zelfsturend
• Integratie lessen, visie, arbeidsmarkt	Democratisch zelfsturend, systeem-veranderend, ook in de school